

**The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon
The Millie Arbesfeld Midreshet Yom Rishon**

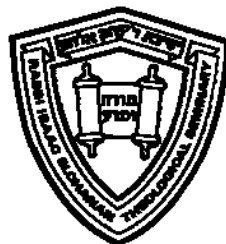
Program Finale

Sunday Morning Learning Program for Men and Women

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG • WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

Tisha B'Av, the Holocaust and the State of Israel

*The learning at this program is dedicated L'iluy Nishmat Mordechai Yitzchak ben Shmuel
(Marvin Hochberg), who's yahrtzeit is Sivvan 15, by his wife and children.*

Rabbi Dr. Jacob J. Schacter

בז' אייר תשס"ח • June 1, 2008

1096

י"א י"ג (א"ט) א"ח

קצות לחשעה באב

קלג

כי נפלו בחרב: Reader or Narrator ופעפעי יזלו מים רמע להקרה. מאקונן מר על-הרוגי אשפירא. בשני בשמנה בו, ביום מרצע הקרה. מרועי לרועי נחלפו להבעירה. נהרע בחורי חמר ושש הקרה. נאספו יחד, נפשם השלימו במורא. על-יחוד שם המורה. יחדו בנבוכה. גברי לח, עשי דברו למקרה. וכהני נעלמי נגעו, כלתם עשרה. Cong. על-בית ישראל ועל-עם יי, כי נפלו בחרב: Reader or Narrator ובמר יוני ועצבי יל אחבירה. קהלות הקדש הרינתם היום בנברה. קהל וזקמין בחונה ובחורה. גאוגי ארץ ונקי טהרה. פעמים קדשו שם המורה במורא. בעשרים ושלשה בחדש זיו לטהרה. ובחדש השלישי בקריאת הלל לשוכרה. השלימו נפשם באהבה קשורה. אהיקה עליהם בככי ילי ילחשה. כלולי חתר על ראשם לעשרה. Cong. על-בית ישראל ועל-עם יי, כי נפלו בחרב: Reader or Narrator ועל-אדירי קהל מנצא ההורה. מנשרים קלו, מאריות להתגברה. השלימו נפשם על יחוד שם הנורא. ועליהם ועקת שבר יאזעק, בנפש מרה. על-שני מקדשי יסודם, כהיום ארעה. ועל-חרבות מעט מקדשי, ומרשי התורה. Cong. על-בית ישראל ועל-עם יי, כי נפלו בחרב: Reader or Narrator בחדש השלישי בשלישי, גוסף לך אבון ומארה. החדש אשר נהפך ליען וצרה. ביום מתן דת, שברתי להתאשרה. וכיום נתינתה, כמו-כן אז תננה. עלתה-לה למרום למקום מדורה. עם תיקה תרמקה והדוקשה וחוקרה. לומדיה ושוגיה באישון, כמו באורה. Cong. על-בית ישראל ועל-עם יי, כי נפלו בחרב: Reader or Narrator שימנו על-לבבכם. מספדי מר לקשרה. כי שקולה הרינתם להתאבל ולהתעפרה. כשרפת בית אלהינו האולם והבירה. וכי אין להוסיף מועד, שבר ומבערה. ואין להקדים, וזלתי לאחרה. תחת כן, היום לחתי אעוררה. ואספרה ואיללה, ואבנה בנפש מרה. ואנחתי בברה מבקר ועד ערב. Cong. על-בית ישראל ועל-עם יי, כי נפלו בחרב:

127/A

רצות כס

רבה אמר ר' יוחנן (6) (איתו היום ערב) תשעה באב היה אמר להם הקב"ה אתם בכינים בבית של חנם ואני קבע לכם בבית לדחות רוב הבית בראשונה (7) דכתיב ויחדש החמישי בשבעה לחדש הוא שנת תשע עשרה [שנה] למלך נבוכדנצר מלך בבל בא נבוכדנצר עבד מלך בבל ויחדש ישראלים וישרוף את בית ה' וגו' וכתיב ויחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע עשרה [שנה] למלך נבוכדנצר מלך בבל בא נבוכדנצר רב מבהים עמד לפני מלך בבל בירושלם וגו' והניא אי אפשר לומר בשבעה שדרי כבר נאמר בעשור ואי אפשר לומר בעשור שדרי כבר נאמר בשבעה הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים לחיבל ואבלו וקלקלו בו שביעי שמיני י"חשיעו סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו *שנאמר* אי לנו כי פנה היום כי ינפו צללי ערב והיינו דאמר רבי יוחנן (8) אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שחיבו של חיבל בו נשרף ורבנן אתחלתא דפרענותא עדיפא ובשניה מנל דתניא *מגלגלין זכות ליום וכאי ותובה ליום חיוב אמרו* (9) כשרדב בית המקדש בראשונה (7) איתו היום ערב תשעה באב היה ומצאי שבת היה ומצאי שביעית היתה ומשמרתה של ידיריב היתה והלויים היו אמרו שירה ועומדין על הזכנם ומה שירה היו אמרים *וישב עליהם את אתם וברעתם יצמתם ולא הכפיקו

117

א"ח א"ט י"ג י"א

355 הרביעי בשבת, עשרים בסיון ד"א ותתקלא, קיבלוהו כל קהילות צרפת ואיי הים וריגוס ליום ספד ותענית מרצון נפשם ובמצות הגאון רבינו יעקב בן הרב ר' מאיר אשר כתב אליהם ספרים והודיעם, כי ראוי הוא לקבעו צום לכל בני עמנו, וג' דול יהיה הצום הזה מצום גדליה בן אחיקם כי יום כפורים הוא. 360 זה לשון רבינו אשר כתב, וכן נכון וכן קיבלו היהודים. ופיוט 'חטאנו צורית' מיוסד על זה, ככתוב בו כל המקרה הרע, ול- מעלה הוא כתוב בסליחות על מורת בלייש. וצדקת כל שמסרו עצמם על יחוד השם תעמוד לישראל סלה.

1650

י"ג י"א י"ג י"א

לזונים, על הפשעים והמדרים והחטאים הנורונים. על כן קבעתי לעצמי ולדורותי, לבנים ולבני בנים, יום צום ותענית ואבל ומספד וקינים, ביום כי לחודש סיון, שבו ניתנה תורה היקרה מפנינים, ועתה קרעוה סרעוה גוים רבים המונים המונים, יען כי יום זה הוא תחילה לגזרות ומכאבות וחלאים רעים ונאמנים, וגם כי בו הוכפלו הצרות וקלקולים מקלוקלים שונים, כי גם גזרת תתקלא היתה ביום ההוא ובאותן הזמנים, וגם כי יום זה לא יארע בשבת קודש בשום פנים, ע"פ הקביעות והלוחות אשר בידנו מתוקנים. *וחיברתי סליחות והקינות בכי ותחנונים, לאורם ביום זה בכל שנה ושנה עידן ועדינים, וכל איש

Holocaust

י"ש ה'תש"ו
יום אבול

הצעה לקבוע זכרון חשוואה בטי' באב *
ההצעה מבוססת על מקורות שונים וכבר נידונה בעבר
מאת הרב מנחם מ. כשר

סימן השכא
שאלה: אם לעשות יום אבול לרבי רבנות
שנהרגו בשואה.

בשנתון "נועם" הוצא לאור בקרוב, יסיף מאמר על גויסא זה מאת הרב
מנחם מ. כשר שלי"ט, בו הוא מספר שזה הרבה שנים שהוא כשהחל על דבר זה,
שזכרון השואה לא יתהפך בישראל בבחינת "זכור את אשר עשה לך עמלק", והוא
מגיע בכאשרו לעשות זכרון ליום השואה בתענה באב. כדי שהתחפוז בוכרון זה
תהיה כללית - בכל התוגים.

הגני מקרים כגן עובדא אצל סרן הגויסס זצ"ל בשנת
חש"ו כשהגיע שמועות שרבי רבנות אחינו נשחטים
ונסבחים. בא אל מרן זצ"ל הרב הרצוג ז"ל וביקש לקיים
על זה יום אבול, ומרן זצ"ל התנגד ואמר שאסור להוסיף על
ימי האבל, ושאל אותו הגי"ל אפוא זה כחוב, ואז אמר
הגרי"ו זצ"ל הקינה שאנו אומרים בח"ב על הרובי מלכות
ודמיו ואספירא שנהרגו בימי איר וסין מקתן שם
"ש"ט נא לבבנס מספר מר לקוסדה. כי שקולה הדיננס
להתאבל ולהתענה כשריפת ביה אלוקינו האולם הכידיה.
וכי אין להוסיף מועד שבר ותבעדה (אין מוסיפין לעשות
דס אבול והספד על הגזירות) ואין להקדים זולתי לאחריה,
חתח כן היום ליחתי אעורדה, ואספירא ואיללה ואבכה כנפש
מדה, ואנחתי כברה מבוקר עד ערב", הר מפורש דאף
שסבלו תהרגו במיתות אכזרות קהלות קרושות
מאחריהם אבל עד ח"ב שאסור לעשות עוד יום אבול, (ומרן
זצ"ל אמר לו כל הפיוס בע"פ כדכו בקדש שהיה אומר
קינוח וסליחות בע"פ בוכדתי הנפלא) ולא מצא שום מקד
לאסוד אלא חברי הפייסן, אבל מספיק לו בזה להתנגד
בתקיפות ליום אבול נטין.

הרב כשר כבאר על פי מקורות שונים כיצד לעשות כן, וביתוד כסתבך על
סינות תענה באב עצבן. בקינה זו התחילה "כי יתן ראשי מים" לרי קלונכוס
ב"ר יהודא על גזירות תתנ"ו באספירא וכוזיא ומגנצא, ושם נאמר: "שקולה
הייגיתב להתאבל ולהתענה, כשריפת בית אלוקיני האולם והכידיה, וכי אין להוסיף
מועד שבר ותבעדה, וכי תהת כן היום ליחתי אעוררה". מזה כבאר שהיתה להם
מסורת וקבלה שלא להוסיף מועד שבר, אלא יש לרבו את כל זכר האסונות ליס
תענה באב. ר"ע עוד קבד לרעיון זה (נתפרסם בשם הרב ח. ציכרנן שלי"ט) מפני
הביחוס לרש"י (ראה שם הגדולים ע' רש"י שאינו לרש"י) בדברי הימים ב' על
הפסיק (לה, כה): "ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והכרות (שי"ן
יכנית) בקינותיהם על יאשיהו עד היום ויתנום לחק על ישראל חנום כתובים על
הקינות". ומפורש רש"י בדיה ויתנום לחק: כשמזכרן להם כום צער ובכיה שהם
קינותים ובוכים על הבארע הם מוכירים זה הצער עמו, דוגבא בטי"ב שכזכירים
קינות על ההרונים בגזרות כאירעו בימינו כן יבכין על יום נחת יאשיהו וכו'.
ואכן קינה י"ב פותחה במלים "ויקונן ירמיהו על יאשיהו". מהגיל כבואר שיש
לקונן על השואה בטי' באב, כמו שאר צרות ישראל המזכרות בקינות שאנו אומרים
בטי' באב.

וכל זה אפילו אם היו מתקיים היום אבול גאונים נצדיקים,
אבל כאן זה פיר תפלולים של החפשיים שקבעוים
מיוחד (כ"ו ניסן) ליום אבול, וכמה ידבנים קיבלו חקנום
ומחנפים אותם ר"ל, משיטא שאין להשתחף עמהם ח"ו, רק
כשבלינו יום ח"ב כלול כחוב אבול על כל הצדוח רשודים
החונת ודציות שאנו טובלים דור ודו בערה ער שבקבז
ממש מכה בעזהשיית לנאלח עולם אמן.

בדבר קביעת יום תענית לקרדשי השואה

י"ש ה'תש"ו
צ"פ התורה
(מהר)

ובדבר הגזירות שבעה"ד נהרגו שך עשרה עמים ששים ריבוא ע"י הרשעים
היסלעזר וחבריו ימ"ש שמהראי הרי היה צורך איזה יום קבוע לתענית ולחפלה שתמה
מע"כ על שעדיין לא נעשה כלום, והנה בקינות שכל ישראל אומרים בתענה באב
מפורש שמה שלא תיקנו יום מיוחד לתענית ולבכיה על גזירות מסעי הצלב שהיו
הגזירות בכל מדינות יוראפ שגרו שם רוב היהודים ונחרבו כמה עיירות וכרכים
ונקרא על שם שנת תתנ"ו וגם בא"י הרגו שם הרבה יהודים משום דאין לקבוע עוד
יום לתענית ולבכי שלכן צריך להזכירם בקינות דאומרים בתענה באב על חורבן
המקדש ומאותו טעם עצמו אין לקבוע יום אחר מיוחד גם לגזירות שהיו בזמננו והוא
בכלל כל הגזירות שהיו במשך כל הגלות הארוך הזה, ול"ד לגזירות דשנת ה' אלפים
תי"ח ות"ס ע"י המעלינצקי ראש הקאזאק שנהרגו באוקריינא וחלק מסולין שקבעו
שם יום תענית ואמירת סליחות לעשרים בסיון, משום שהיו רק בחלק מדינה אחת
שהיתה גזירה נוספת על אותן המקומות וגם גזירה זו דשנת תי"ח ות"ס לא היתה ע"י
המלכויות אלא ע"י המורדים בהמלכות שלא שייך זה כל כך למה שהיה זה בגלות
מאחר שגם המלכות דארה"צ הא הגינה על ישראל כמה שהיה אפשר כידן, והשייכות
להגלות היה רק משום דמאתן החסאים שנתחייבו גלות נעשנו גם בזה, שלכן היה
שייך לתקן תענית ואמירת סליחות ולאותן המקומות לבד, אבל גזירות דהיסלעזר והיו
על כלל ישראל דהא הולך וכובש מקומות דעיקר ישוב ישראל ובכל מקום שבא הרב
את כל ישראל שהיו שם והיה בדעתו לכבוש את כל העולם ולא יכלו לעמוד נגדו עד
שריפת הש"ת הוא גזירת כל ישראל ושייך להתורכן שנמצאנו בגלות שאין קובעין
עוד יום תענית ובכיה כדאיתא בקינות.

כ"י י"ט ט"ז אלול ה'תש"א
 כ"י י"ט ט"ז אלול ה'תש"א

סימן צ"ט

אם יש כח ואפשרות בידי חכמי דורנו לקבוע יום תענית לחרות, לזכר ימי השואה

ב"ה. ט"ז טבת, תש"ח

הר"כ ידידי הגרמני מישקובסקי שליט"א
 גאבריק קריניק

שלום וברכה.

א) קבלתי מכתבו, ושמתי לבי לרכריו היוצאים מלב טהור. בטח יזכור מעכ"ת כי חיכך כשאמר לי שדבר זה צריך עיון רב, השבתי לו שכפי הנראה יטורד הוא מרכרי המשכנות יעקב ד"ל (ח' אה"עו ס"א), שהובא בפ"ת אה"ע סימן א' (ס"ק י"ט), שתנ"ה ז"ל לא תיקן אלא עד סוף אלף החמישי מפני שכל דבר שאינו סיג לתורה אין בידו לתקן לדורות עולם, כדברי הרמב"ן ז"ל בפרשת ואתחנן (וכו' ד. ב.).

הרי אפשר לנו לפרש בלשון הזה, "אין קובעין את התענית אלא עד שיבוא ויורה צדק או עד סוף תקופה ידועה [כגון עד שנת תש"ן] אם לא יבוא בן דוד עד אז", ובה יצאנו אף מידי חששא דחששא.

ואולם העירוני דבר אחד נגדי זהו: עדיין לא נגמרה המלחמה ומי יודע אפשר שמה שעבר עלינו הוא חבלי משיח, וע"כ יש לנו לדחות את ההחלטה עד לאחר המלחמה, נימוק זה יש בו כנותן טעם וראוי לתשומת לב.

וכזה הנני ידיו דושת"ו באה"ר ומברכו בכט"ס
 המצפה לישועה
 יצחק אייזיק הלוי הרצוג

הוספה:

עוררני ג"כ על הגאמר בקינה "מי יתן ראשי מים" בקשר עם מסעות הצלב, ישימו נא על לבכם מספר מר לקושה, כי שקולה הריגתם להתאבל ולהתעפרה, כשריפת בית אלוקינו האולם והבירה, וכי "אין להוסיף מועד שבר ותבערה", ואין להקדים זולתי לאחרה, תחת כן היום לרדת אעוררה" וכי. מכאן רוצים ללמד שאין להוסיף תענית על ארבעה הצומות. לדעתי אין הפירוש כך, לפני זה מרבר המקונן על שריפת התורה והרג לומדיה דווקא ביום תג השבועות ביום שניתנה בו תורה, והוא אומר, הראיל ואין להוסיף מועד שבר ותבערה, כלומר אין להוסיף למועד תג השבועות הספר וכבי על השבר והתבערה, ואין להקדים, היינו לקבוע יום לפני יו"ט, אלא לאחר, כי כאלו מאחרין ולא מקדימין (מגילה א), ע"כ קבענו היום, כלומר, פ"ב סיון דבני, ובאמת הלא ידענו שקבעו יום לצום ולקונן בכ"י סיון, שחזרו וקבעוהו בגזירת ת"ח-ת"ט.